

Zaudētie miljardi un ražošanas kritums - ASV likumdevēji mudina prezidentu Trampu rīkoties

Avoti: Latvijas mežu sertifikācijas padome un pasaules informācijas vietnes

32 ASV kongresmeņu parakstīta vēstule atklāj, ka pirmo reizi vēsturē ASV lapu koku zāģbaļķu eksporta vērtība ir pārsniegusi sazāģēto materiālu eksportu. Tikmēr Krievija ir pārņēmusi Ķīnas tirgu, kas Amerikas kokzāģētavām savulaik ienesa 1,5 miljardus ASV dolāru gadā.

Septiņi senatori un 25 Pārstāvju palātas deputāti ir vērsušies pie Donalda Trampa administrācijas ar prasību iekļaut Amerikas lapu koksnes zāģmateriālus Ķīnas 17 miljardu dolāru vērtajās iepirkumu saistībās. Likumdevēji vēlas, lai tie aizstātu neapstrādātos baļķus, kas pašlaik masveidā plūst uz Ķīnas kokzāģētavām. Šī vēstule, ko ierosināja senatores Šellija Mūra Kapito un Džīna Šahīna kopā ar kongresmeņiem G. T. Tompsonu un Mariju Glūsenkampu Peresu, 30. jūnijā tika nosūtīta ASV tirdzniecības pārstāvim Džeimisonam Grīram un publiskota pagājušajā nedēļā.

“Amerikas meži nodrošina izejmateriālus ārvalstu kokapstrādes rūpnīcām, kas pēc tam atņem darbu amerikāņu strādniekiem,” vēstulē Dž.Grīram uzsvēra kongresmeņi. Viņi brīdināja - ja iepirkumu darījums balstīsies tikai uz zāģbaļķiem, Ķīna vienkārši uzpirks ASV kokmateriālus un iznīcinās vietējo ražošanu, ko šie resursi nodrošina.

Šajā vēstulē “slēpjas” vēsturisks pavērsiens, jo jau 2024. gada vidū ASV lapu koku zāģbaļķu eksporta vērtība pirmo reizi vēsturē pārsniedza sazāģētas koksnes eksporta vērtību. Ķīna un Vjetnama pārstrādā šos baļķus zāģmateriālos un pēc tam piegādā atpakaļ globālajos tirgos, tieši konkurējot ar ASV ražoto produkciju.

Milzīgi zaudējumi un vietējās ražošanas problēmas

Vēstules autori atsauca uz asociācijas *Hardwood Federation* datiem. Tie rāda, ka ASV savulaik nodrošināja vairāk nekā 31% no visas Ķīnas lapu koksnes zāģmateriālu importa. Šī sadarbība, kas gadā ienesa 1,5 miljardus dolāru, tagad ir sarukusi līdz 701

miljonam. Amerikāņu tirgus daļu ir pārņēmuši konkurenti no Krievijas, Malaizijas un Taizemes. Kopējie zaudējumi no piekļuves zaudēšanas tirgum tiek lēsti aptuveni 9,882 miljardu ASV dolāru apmērā.

Šis realizācijas kritums ir smagi iedragājis vietējo ražošanu. ASV lapu koksnes zāģmateriālu izlaide kopš 2018. gada ir sarukusi par 48,3%, savukārt ražošanas jauda no 2020. līdz 2022. gadam samazinājās par 6%.

2025.gada pirmajā ceturksnī ražošanas apjomi bija par 19% zemāki nekā gadu iepriekš. Vēstulē arī uzsvērts, ka vēsturiski Ķīna patērēja aptuveni ceturto daļu no visas ASV saražotās lapu koksnes, tāpēc šo attiecību atjaunošana ir “dzīvībai svarīga” reģionu kopienām visā valstī.

Šie brīdinājumi ir pretrunā ar pašreizējo situāciju tirgū. Jaunie ASV Lauksaimniecības departamenta - *USDA* - dati rāda, ka neapstrādātu zāģbaļķu plūsma no ASV uz Ķīnas ostām atkal strauji pieaug. Maijā vien uz turieni tika nosūtīti 69 700 kubikmetru baļķu, kas ir 12,9% no visa ASV baļķu eksporta, par cenu 623 ASV dolāri kubikmetrā, kas atbilst augstvērtīgai valrieksta un ozola koksnei. Katrs no šiem zāģbaļķiem tiks sazāģēts Ķīnas, nevis Amerikas kokzāģētavās – un tieši to vēstules parakstītāji vēlas novērst ar Divpusējās tirdzniecības palātas *Board of Trade* palīdzību.

Atbalsts ASV kokzāģētavām kā valsts drošības jautājums

Likumdevēji tirdzniecības strīdu saista arī ar valsts drošību. Amerikas lapu koksnes zāģētavas ražo rūpnieciskos klājus enerģētikas sektoram, transportēšanas paletes militārajai un civilajai loģistikai, kā arī dzelzceļa gulšņus. Kongresmeņi vēstulē uzsver - ja kokzāģēšanas jaudas tiks zaudētas, tās atjaunot būs ārkārtīgi grūti, jo darbaspēks izklīst un infrastruktūra sabrūk.

Likumdevēji vēlas panākt risinājumu ar tirdzniecības palātas starpniecību, kas tika izveidota pēc prezidentu Trampa un Sji Dzjinpiņa panāktā t.s. "viena gada pamiera" Dienvidkorejā. Šī pati vienošanās pērnā gada 10. novembrī lika Pekinai atcelt iepriekšējos baļķu importa ierobežojumus.

Kongresmeņu vēstulē prezidentam ir izteikti trīs konkrēti lūgumi:

Pirmais - oficiāli iekļaut lapu koksnes zāgmateriālus jaunajā tirdzniecības sistēmā. Otrais - noteikt, ka Ķīnas 17 miljardu dolāru iepirkumu saistībās tiek skaitīti tieši zāgmateriāli, nevis apaļkoksne. Treškārt - ieviest stingrus un regulāri pārbaudāmus izpildes mehānismus, lai nodrošinātu reālu darījumu norisi. Jāuzsver, ka Vjetnamā ap Hošiminu iepriekšējos gados tika atvērtas aptuveni 50 kokzāģētavas un astoņas finiera rūpnīcas tieši ASV Apalaču reģiona lapu koksnes baļķu pārstrādei. Šīs rūpnīcas tagad pārdod gatavos zāgmateriālus tajos pašos tirgos, kuros Amerika mēģina atgriezties. Tas, protams, ir nepieņemami amerikāņiem.

Kamēr ilga tirdzniecības strīdi ar Ķīnu, Rietumvirdžīnijas kokmateriālu ražotāji aktīvi slēdza līgumus ar pircējiem Mumbajā un Hanojā. Rezultātā Dienvidaustrumāzijas valstis šobrīd ir apsteigušas Ķīnu Amerikas lapu koksnes iepirkšanas apjomos. Kongresa biedri ir gatavi šo jautājumu apspriest klātienē, norādot divus situāciju spilgti raksturojošos skaitļus - Ķīnas tirdzniecība, kas 2018. gadā ASV kokzāģētavām nesa 1,5 miljardus dolāru, šodien dod vairs tikai 701 miljonu.

Par ASV un Ķīnas attiecībām koksnes tirgū 2026. gadā

Koksnes un mežsaimniecības produktu tirdzniecība starp ASV un Ķīnu 2026. gadā kalpo kā izcils piemērs ekonomiskajam nacionālismam un globālo piegādes ķēžu pārkārtošanās procesiem. Abu lielvalstu attiecības šajā jomā raksturo trīs galvenās tendences

Pirmā tendence - "izejvielu kolonijas" risks un ASV iekšpolitiskais spiediens

Situācija, kurā ASV eksportē rekordlielu daudzumu neapstrādātu zāģbaļķu, bet zaudē zāgmateriālu tirgu, rada nopietnas bažas Vašingtonā. ASV likumdevēji saskata risku, ka valsts pārvēršas par vienkāršu resursu bāzi jeb "izejvielu koloniju" Ķīnai. Pekina stratēģiski dod priekšroku lētāku, neapstrādātu baļķu importam, lai nodrošinātu darba vietas un pievienoto vērtību savās kokzāģētavās. Savukārt ASV mērķis, īpaši Donalda Trampa

administrācijas laikā, ir aizsargāt vietējo rūpniecību un strādniekus reģionos.

Otrā tendence - Ķīnas nekustamā īpašuma krīze un tirgus diversifikācija

Kaut arī pēc prezidenta Trampa un Sji Dzjiņpiņa panāktā “pamiera” ASV zāģbaļķu eksports uz Ķīnu ir piedzīvojis strauju kāpumu - par aptuveni 78% salīdzinājumā ar iepriekšējo ierobežojumu periodu, kopējais koksnes pieprasījums Ķīnā saglabājas salīdzinoši vājš. Ilgstošā krīze Ķīnas nekustamā īpašuma un būvniecības sektorā ir likusi tās importētājiem būt piesardzīgiem. Tāpēc Amerikas ražotāji pēdējos gados ir bijuši spiesti diversificēt savu eksportu, pārvirzot fokusu uz Vjetnamu, Taizemi un Indiju, kas mazina to vēsturisko atkarību no Pekinas.

Trešā tendence - Krievijas faktors un globālo piegādes ķēžu apiešana

Kamēr ASV un Ķīna cīnījās ar savstarpējiem tarifu kariem un sanitārajiem aizliegumiem, Krievija veiksmīgi aizpildīja radušos vakuumu Ķīnas tirgū. Lai gan 2026. gada sākumā Krievijas tiešās piegādes uz Ķīnu ir sarukušas Krievijai pārvirzoties uz Vidusāziju un Tuvajiem Austrumiem, tā joprojām ir milzīgs spēlētājs tirgū. Papildus tam vērojama tendence, ka ASV izcelsmes koksne sasniedz Ķīnu pastarpināti caur trešajām valstīm, piemēram, Vjetnamu. Kā jau iepriekš rakstījām, Vjetnamā uzbūvētās kokapstrādes rūpnīcas iepērk Amerikas apaļkoksni, tos pārstrādā un tālāk pārdod zāģmateriālus, apejot tiešos ASV - Ķīnas tarifu ierobežojumus.

Koksnes tirdzniecība 2026. gadā vairs nav tikai komercija, bet gan politisks instruments. Kamēr tirdzniecības pamiers nodrošina īslaicīgu stabilitāti, ASV divpusējās sarunās cenšas uzspiest stingrus nosacījumus, piemēram, 17 miljardu dolāru iepirkumu kvotas, lai piespiestu Ķīnu pirkt dārgākus gala produktus - zāģmateriālus, nevis lētāku izejvielu - baļķus.